

LİSE VE ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN OSMANLI TÜRKÇESİ DERSİNE YÖNELİK GÖRÜŞLERİNİN İNCELENMESİ

Oğuzhan SEVİM (*)

Hatice BAYINDIR (**)

Öz

Bu çalışmanın amacı lise ve üniversite öğrencilerinin Osmanlı Türkçesi dersine yönelik görüşlerinin incelenmesidir. Araştırma nitel araştırma yöntemine uygun bir şekilde gerçekleştirilmiş ve temel nitel araştırma deseni kullanılmıştır. Nitel verilerin elde edilmesinde görüşme tekniğinden yararlanılmış ve bu dersi alan lise ve üniversite öğrencileri ile gerçekleştirilecek yarı yapılandırılmış görüşme formları kullanılmıştır. Araştırmanın örneklemini Atatürk Üniversitesi Kâzım Karabekir Eğitim Fakültesi Türkçe Öğretmenliği Bölümü öğrencileri ile Erzurum Lisesi 10. sınıf öğrencileri oluşturmuştur. Verilerin analizinde içerik analizi tekniği kullanılmıştır. Araştırmanın sonunda lise ve üniversite öğrencilerinin Osmanlı Türkçesine ve Osmanlı Türkçesi dersine yönelik görüşlerindeki benzerlik ve farklılıklara ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Osmanlı Türkçesi, Osmanlı Türkçesi dersi, Lise ve Üniversite Öğrencileri, Osmanlı Türkçesi Dersine Yönelik Görüş, Benzerlikler ve Farklılıklar.

The Examining the Views of High School and University Students about Ottoman Turkish Lesson

Abstract

The aim of this study is to examine the views of high school and university students about Ottoman Turkish lesson. The research has been carried out properly according to the qualitative research method and basic qualitative research design has been used. While acquiring qualitative data, it has been benefited from the technique of interview and the semi-structured interview forms which have been applied to the high school and university students who take this course have been used. The students in the department of Turkish Teaching, Atatürk University Kazım Karabekir Education Faculty and the students in 10th grade in Erzurum High School comprise the sampling of this research. For data analysis, content analysis method has been used. In the end of this study, the similarities and differences about high school and university students' views towards Ottoman Turkish and Ottoman Turkish Lesson have been attained.

Keywords: Ottoman Turkish, Ottoman Turkish Lesson, High School and University Students, Views Towards Ottoman Turkish Lesson. Similarities and Differences.

*) Doç. Dr., Atatürk Üniversitesi KKEF, Türkçe Öğretmenliği, Türkçe eğitimi Ana Bilim Dalı (e-posta: oguzhan-sevim@windowslive.com).

**) Atatürk Üniversitesi, Türkçe eğitimi Ana Bilim Dalı, yüksek lisans öğrencisi (e-posta: htc-byndr@hotmail.com)

Giriş

Bir milletin duygu, düşünce ve hayat sisteminin oluşmasında en büyük araç olan dil, aynı zamanda millî kültürün ve millî kimliğin temelini oluşturan en önemli unsurdur (Alkaya, 2002). Bir millet tarihini dili sayesinde öğrenir. Mensup olduğu milletin diline ve bu dilin geçmişine yabancılaşan insanların, o milletin geleceği için hiçbir olumlu davranış içinde bulunamayacağı bir gerçektir. Tarihini bilmeyen, geleceğe yön veremeyecektir. İçinde yaşadığı toplumun geleceğine önemli katkılar sağlayacak gençler için Türk dilinin tüm özelliklerini ve tarihî gelişimini bilmek, Türk milletinin düşünüş, yaşayış ve beklentilerini anlamada en büyük rehber olacaktır.

Osmanlıca veya Osmanlı Türkçesi, Osmanlı Devleti'nin hükümrânlığı boyunca resmî yazışmalarda, edebî, ilmî ve benzeri eserlerde kullanılan yazı dilidir. Osmanlı Türkçesi Türk dilinin Güney Batı kolunu teşkil eden Oğuz Grubu Türkçesi içinde yer alır. Osmanlı Türkçesi Arap alfabesi ile yazılmıştır. Arap alfabesi Müslüman Türkler arasında İslam diniyle birlikte yayılmaya başlamış, bir süre Uygur alfabesiyle birlikte görülmüş, kısa zamanda hem Doğu hem Batı Türkçelerince benimsenip yaklaşık olarak 10. yüzyıldan 20. yüzyılın başına kadar çok yaygın bir şekilde kullanılmıştır (İhsanoğlu, 1999). Bu kadar uzun döneme damgasını vuran bu kültürün elbette günümüze de yansımaları olacaktır.

Osmanlı Türkçesi Dönemi'nden, günümüze muazzam bir kültür mirası (bilimsel ve edebî eserler, tarihî belgeler vb.) kalmıştır. Bu kültürel mirası doğru anlamak, yorumlamak, bunlardan gelecek ile ilgili dersler çıkarabilmek, tarihimizi, kültürümüzü, geleneklerimizi tanımak bunların doğru okunması ve değerlendirilmesi ile mümkündür (Develi, 2013). Osmanlı Türkçesini öğrenmenin günümüz Türkçesinin anlaşılmasına da katkı sağlayacağı unutulmamalıdır.

Osmanlı Türkçesi, yaklaşık altı yüz yıllık bir döneme şahitlik eden, Türk dili, tarihi ve dünya görüşünün şekillenmesinde önemli rol oynayan, Türk edebiyatına binlerce eser kazandırarak Türkçenin zenginleşmesini sağlayan, üstlendiği siyasi misyonla milyonlarca belgeyi arşivleyen tarihî bir yazı dilidir. Bu yazı diline bir başlangıç bir de bitiş belirleyerek onu tarihin karanlık sayfalarına terk etmek, ne bugünün Türkçesinin anlaşılmasına, ne de Türkçenin geleceğinin inşasına hizmet edecektir.

Türk dilinin şekillenmesi sürecinde önemli zaman dilimlerinden birine karşılık gelen Osmanlı Türkçesinin genç kuşaklara öğretimi; Türk dilinin, tarihinin, kültürünün ve dünya görüşünün dünya sahnesindeki yerinin korunması bakımından önemli bir konudur. Osmanlı Türkçesi dersi bir anahtar olarak düşünüldüğünde bu anahtarla açılacak kapıdan içeri giren kuşak; "Türk dilinin incelik ve zenginliğini, Türk sanatının ve sanatçısının estetik yaklaşımını, sanat anlayışını, Türk milletinin duyuş ve düşünüşünü, yaklaşık bin yıllık siyasi, sosyal, ekonomik, askerî ve kültürel yaşantısını, o döneme tanıklık eden eser ve belgelerden okuma, anlama imkânına sahip olacaktır" (MEB, 2011, s. 2). Yetişen genç neslin duyarlı bir millet ferdi olarak Türkçeye sahip çıkması, atalarının mirasını bilmesine hatta bilmekten de öte bu mirası tüm hücrelerine kadar işlemesine bağlıdır. Bu noktada Osmanlı Türkçesi dersleri, Türk çocuğunun ya da gencinin bu bilince ulaşmasında önemli bir sorumluluk üstlenerek öğretim programları içerisindeki yerini almıştır.

Osmanlı Türkçesi dersi günümüzde lise seviyesinde sosyal bilimler liselerinin 10, 11 ve 12. sınıflarında zorunlu olarak; İmam Hatip, Anadolu İmam Hatip, Anadolu, Özel ve Temel liselerde seçmeli ders olarak okutulmaktadır. Lisans düzeyinde ise eğitim fakültelerinin, fen edebiyat fakülteleri, ilahiyat ve açık öğretim fakültelerinin ilgili bölümlerinde okutulmaktadır.

Konuyla ilgili yapılan çalışmalara bakıldığında Türkçe Öğretimi Lisans Programı'nda verilen derslerin işlevselliği üzerine öğretmen adaylarıyla (Özkan ve Şahbaz; 2011), Tarih öğretmenliği lisans programında Osmanlı Türkçesinin işlevselliği üzerine (Kaya, 2013) ve lise düzeyinde verilen Osmanlı Türkçesine karşı öğrenci tutumlarına yönelik (Çalışkan, 2013) çalışmalara ulaşılmış ancak bu çalışmada olduğu gibi lise ve üniversite öğrencilerinin görüşlerinin birlikte incelendiği bir araştırmaya rastlanmamıştır.

Çeşitli seviyelerde sürdürülen Osmanlı Türkçesi öğretimi, son dönemde çokça konuşulup tartışılmakta ve gerekliliği sorgulanmaktadır. Bu tartışmaların odağında bulunan öğrencilerin konuya bakışı ise elbette çok önemlidir. Bu çalışmada Osmanlı Türkçesi dersi alan lise ve üniversite öğrencilerinin bu derse yönelik görüşlerinin incelenmesi hedeflenmekte ve aşağıdaki sorulara cevap aranmaktadır:

1. Lise ve üniversite öğrencilerinin Osmanlı Türkçesi hakkındaki görüşleri nelerdir?
2. Lise ve üniversite öğrencilerinin Osmanlı Türkçesi dersine yönelik görüşleri nelerdir?

Yöntem

Araştırma Deseni

Araştırmanın amacı lise ve üniversite öğrencilerinin Osmanlı Türkçesine yönelik görüşlerini belirlemektir. Bu amaç doğrultusunda araştırmada yorumlayıcı temel nitel araştırma deseni kullanılmıştır. Bu desende araştırmacılar; bireylerin yaşamlarını nasıl yorumladıkları, dünyalarını nasıl yapılandırdıkları ve deneyimlerini nasıl anlamlandırdıklarıyla ilgilenir (Merriam, 1998).

Temel yorumlamacı nitel araştırma, katılımcıların bir durum ya da olayı nasıl anlamlandırdıkları üzerinde durmaktadır. Görüşme, gözlem ya da doküman incelemesi gibi birçok veri toplama yöntemi ile elde edilen verileri yorumlama yaklaşımını içermektedir. Katılımcıların görüşleri çok yönlü ve tanımlayıcı bir biçimde analiz edilmektedir.

Temel yorumlamacı nitel araştırma sürecinde amaç katılımcıların deneyimlerini, süreçle ilişkin algılarını, dünya ile etkileşirken yaşadıkları deneyime ilişkin yarattıkları kendi anlamlarını anlamaya çalışmaktır (Altheide ve Johnson, 2011). Bu çalışmada ise araştırma kapsamında 50 lise ve 50 üniversite öğrencisi ile görüşme yapılarak Osmanlı Türkçesi ve Osmanlı Türkçesi dersine yönelik görüşleri belirlenmeye çalışılmıştır.

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu 2015-2016 öğretim yılı Erzurum Lisesi ve Erzurum Kâzım Karabekir Eğitim Fakültesi Türkçe Öğretmenliği Bölümünde öğrenim gören 100 gönüllü öğrenci oluşturmuştur.

Verilerin Toplanması

Temel yorumlamacı nitel araştırmada araştırmacı kavramları, hipotezleri ve kuramları oluşturmak için tümevarımcı bir yaklaşım sergiler. Araştırma sürecinde araştırmacının amacı katılımcıların bir olguyu, bir süreci, bir bakış açısını, bir dünya görüşünü içeren algısını derinlemesine anlama amacını taşımaktadır (Altheide ve Johnson, 2011). Bu araştırmada katılımcıların Osmanlı Türkçesi ve Osmanlı Türkçesi dersine ilişkin oluşturdukları anlam ve yansımalar önem taşımaktadır. Katılımcıların Osmanlı Türkçesi ve Osmanlı Türkçesi dersiyle ilgili bakış açısını ve görüşlerini derinlemesine anlamak ve anlamlandırmak için katılımcılara araştırmacılar tarafından hazırlanan görüşme formu uygulanmıştır.

Görüşme Formu

Görüşme formunda yer alacak soruları belirlemek için ilgili literatür taranmış, konunun uzmanlarına danışılmış ve araştırmanın amacı doğrultusunda on soru elde edilmiştir. Belirlenen sorular daha sonra birleştirme veya eleme suretiyle beşe indirilmiştir. Açık uçlu yarı yapılandırılmış dört sorudan oluşan görüşme formu katılımcılara tarafından gönüllülük esasına göre doldurulmuştur. Görüşme formunda yer alan sorular şu şekildedir:

- ✓ Osmanlı Türkçesine ilgi duyuyor musunuz? Cevabınız evet ise sebeplerini yazınız.
- ✓ Osmanlı Türkçesi öğretiminin gerekliliği hakkında ne düşünüyorsunuz?
- ✓ Osmanlı Türkçesi öğrenmenin avantajları var mıdır? Varsa nelerdir?
- ✓ Osmanlı Türkçesi dersinde zorluk yaşıyor musunuz? Yaşıyorsanız bu zorluklar hakkında bilgi verir misiniz?

Verilerin Analizi

Verilerin analiz edilmesinde içerik analiz tekniği kullanılmıştır. Sorulara verilen cevaplar ayrıntılı olarak incelenmiş, benzer doğrultudaki cevaplar aynı tema altında birleştirilerek kodlar oluşturulmuştur. Daha sonra -lise ve üniversite öğrencilerinin ayrı ayrı olmak üzere-kodlamaların sıklık değerleri belirlenerek tablolandırılmıştır.

Bulgular

Çalışmanın bu bölümünde görüşme formundan elde edilen veriler analiz edilerek paylaşılmaya çalışılmıştır.

Görüşme formu aracılığıyla üniversite ve lise öğrencilerine ilk olarak "Osmanlı Türkçesine ilgi duyuyor musunuz? Cevabınız evet ise sebeplerini yazınız." sorusu yöneltilmiş, öğrencilerin verdikleri cevaplar içerik analizine tabi tutulmuştur. Araştırmaya katılan lise öğrencilerinin % 86'sının (f: 43), üniversite öğrencilerinin ise % 70'inin (f: 35) Osmanlı Türkçesine ilgi duyduğu tespit edilmiştir. Öğrencilerin Osmanlı Türkçesine ilgi duyma nedenleri ise Tablo 1'de sıklık değerleriyle birlikte verilmiştir.

Tablo 1. Öğrencilerin Osmanlı Türkçesine İlgi Duyma Nedenleri

	Lise f	Üniversite f
Atalarımın dili olduğu için	16	15
Tarihimizi bilmek istediğim için	14	12
Kültürümüzün taşıyıcısı olduğu için	9	8
Bu topraklarda konuşulan dil olduğu için	5	7
Zevkli olduğu için	3	3
Zor olduğu için	3	3
Meslek hayatımda kullanacağım için	0	2
Toplam	50	50

Tablo 1'deki bulgular, katılımcıların Osmanlı Türkçesinin özellikle ata yadigârı ve tarihî olma yönü üzerinde durduklarını göstermektedir. Katılımcıların ilk araştırma sorusuna ağırlıklı olarak millî duygularla yaklaştıkları da söylenebilir.

Üniversite öğrencilerinden Katılımcı (K) 5, K 31 ve lise öğrencilerinden K 76'nın konuyla ilgili görüşleri şu şekildedir:

İlgi duyuyorum. Çünkü çevirilerin aslının yerini tutmadığını düşünüyorum. Ecdadımın kullandığı Türkçeye, geçmişime sahip çıkmak istiyorum (K5).

K 5'in görüşlerine bakıldığında Osmanlı Türkçesinin bir ecdat dili olması yanı sıra klasik metinlerin günümüz Türkçesine aktarılması ve dolayısıyla bu metinlerde yaşanan estetik bozulmalara da dikkat çekmek istediği anlaşılmaktadır.

Osmanlı Türkçesine ilgi duyuyorum. Çünkü geçmişte kullanılan ve yazı dili olan Osmanlı Türkçesi bize ecdadın tarihi hakkında bilgi vermektedir. Dil, kültürün içinde harmanlanan bir olgudur. Bu sebeple de dönemin kültürel varlığı, yaşayış biçimi, devlet ve topluma ait bilgileri Osmanlı Türkçesi içinde bulmak mümkündür. Türkçe Eğitimi bölümünde okuduğumuz için de ilgi alanlarımız buna yönelik olmalıdır (K 31).

Osmanlı Türkçesine ilgi duyuyorum. Çünkü geçmiş hakkında bilgi sahibi olmayan bir birey geleceğine yön veremez(K 26).

K 31 ve K 76'nın görüşlerinden hareketle öğrencilerin dilin sadece alfabetiyle değil, tarihî arka planı ile de ilgilendikleri söylenebilir. Bu söylemlerden öğrencilerin zengin ve köklü miraslarının farkında ve bunun değerlendirilmesi konusunda hemfikir oldukları anlaşılmaktadır.

Osmanlı Türkçesine ilgi duymadığını ifade eden öğrencilerden bazıları sebep belirtmezken bir kısmı dersin zor veya karmaşık olması üzerinde durmuştur. Bu katılımcılardan K 91 ve K 92'nin görüşleri şu şekildedir:

Osmanlı Türkçesine ilgi duymuyorum. Çünkü çok karmaşık (K 91).

Biraz zor bir ders. Öğrenmekte zorlanıyorum. Kelimeleri telaffuz etmek de zor (K92).

Bu katılımcıların ifadelerine bakıldığında, lise öğrencilerinin Osmanlı Türkçesine ilgisizliklerini bu derste yaşadıkları zorluklarla ilişkilendirdikleri anlaşılmaktadır.

Osmanlı Türkçesine ilgi duymadığını ifade eden üniversite öğrencilerinin ise konuya meslek hayatlarında kullanacakları bilgiler açısından yaklaştıkları ve Osmanlı Türkçesini ortaokul Türkçe derslerinde kullanamayacakları için bu dilin ilgilerini çekmediğini ifade ettikleri anlaşılmaktadır. Üniversite öğrencilerinden K 37 ve K 39'un görüşleri şöyledir:

İlgi duymuyorum. Bunun sebebi Türkçe Öğretmenliği Programı'nın içeriğinde bu dersin yerinin bulunmaması ve günlük hayatta gereksiz görmem. Hitap edeceğim öğrenciler 5-6-7-8. sınıf öğrencileri. Bu ders seçmeli olarak okutulmalı (K 37).

İlgi duymuyorum. Çünkü bu dersi aldıktan sonra ileride kullanmayacağım. Kullanacağım bir ortam olmayacak (K 39).

K 37 ve K 39'un ifadelerine göre üniversite öğrencilerinin ilgisizliklerinin sebebinin mesleki uygulamalarla ilgili olduğu ve konuya lise öğrencilerine göre daha faydacı yaklaştıkları anlaşılmaktadır.

Görüşme formunda yer alan "Osmanlı Türkçesi öğretiminin gerekliliği hakkında ne düşünüyorsunuz?" sorusuna verilen cevaplar analiz edilmiş ve üniversite öğrencilerinin millî tarih, millî edebiyat, geçmişle kurulması gereken manevî bağlar yönünden Osmanlı Türkçesinin öğretilmesi gerektiği üzerinde durdukları anlaşılmıştır. Katılımcılardan K 7, K 13, K 14, K 24, K 26'nın görüşleri şu şekildedir:

Osmanlıca, Türkçeden ayrı düşünülemez. Tarihimizi ve edebiyatımızı daha iyi anlamak ve öğrenmek için bu dersin zorunlu olması gerekir (K 7).

Ecdadımızla aramızdaki bağın daha kuvvetli olması için bu derse ihtiyaç olduğunu düşünüyorum (K 13).

Dil ve edebiyatın süreklilik arz eden yapısı düşünüldüğünde K 7 ve K 13'ün görüşleri daha da netleşmektedir. Bu katılımcıların edebiyatın dil ile yapıldığı, dilin ise bir millete mensup olan insanlar tarafından her dönem aktif olarak kullanıldığı, dolayısıyla dil ve kültürün geçmiş ile gelecek arasında kurulacak manevi bir köprü olması üzerinde durdukları anlaşılmaktadır.

Bugün ne yazık ki kendi ecdadını tanımayan bir nesil yetişiyor. Eğer biz tarihimizden bihaber yaşamak istemiyorsak bu dersin eğitiminin ilköğretim seviyesinde verilmesini sağlamalıyız. Bizler ne yazık ki kendi atalarımızı yeteri kadar tanımıyoruz. Nasıl bir geçmişe sahip olduğumuzdan

pek haberdar değiliz. Ben bugün 17. yüzyıla ait bir metni okuyamıyor ve anlayamıyorsam bu benim en büyük kaybımdır. Bu kayıpla yaşamak zorunda bırakıldım (K 14).

K 14 konuya daha farklı ve suçlayıcı bir şekilde yaklaşmaktadır. K 14'e göre Osmanlı Türkçesini bilmemek, geçmişten ve ecdattan habersiz olmak demektir. İnsanlara Osmanlı Türkçesini öğrenme fırsatları sunulmalıdır.

Osmanlı Türkçesi eğitimi kesinlikle olmalı. Kişiler her gördükleri Arap harfli yazının Kur'an-ı Kerim olmadığını anlamalı (K 24).

Osmanlı'yı anlamak için Osmanlı Türkçesini bilmek zorunluluk arz etmektedir (K 26).

K 24 Osmanlı Türkçesinin Arap alfabesine yakınlığını belirtirken bu dilin aynı zamanda sosyal ve kültürel bir boyutunun da olduğunu vurgulamaktadır. K 26 ise Osmanlı'yı tanıma noktasında Osmanlı Türkçesinin önemi üzerinde durmaktadır.

Lise öğrencilerinin ise konuyla ilgili olarak üniversite öğrencilerine göre daha yüzey- sel cevaplar verdikleri anlaşılmıştır. Katılımcılardan K 70'in görüşü şöyledir:

Bence gereklidir. Tarihimizi öğrenmemiz lazım. Hatta küçük yaşta bu eğitim verilmeli (K 70).

Üniversite ve lise öğrencileri arasındaki bu farklılığın üniversite öğrencilerinin okudukları bölümden kaynaklanan bir duyarlılık olduğu düşünülebilir.

Katılımcıların ikinci soruya verdikleri cevaplar incelendiğinde özellikle Osmanlı Türkçesi dersinin erken yaşlardan itibaren verilmesi gerektiğini düşündükleri anlaşılmıştır. Bunun yanında Osmanlı Türkçesi dersinin ilgili alanlarda okuyanlar ve araştırma yapanlar için gerekli olduğunu düşünenlerin de -az da olsa- bulunduğu tespit edilmiştir.

Üniversite öğrencisi K 32'nin konuyla ilgili görüşü şöyledir:

Bu alana ilgi duyan ve uzmanlaşmak isteyen kişiler için gerekli olabilir. Fakat eğitimin her kademesinde öğretimi abartılı bir durum olur (K 32).

Bazı katılımcıların ise bu dersi genel kültür olarak görmesi dikkat çekici bulgulardan biridir. Bu katılımcılar Osmanlı Türkçesini günümüzde kullanılmadığı için gereksiz, öğrenmenin ise faydasız olduğunu düşünmektedirler. Düşüncelerini bu şekilde dile getiren öğrencilerin çoğunluğunun Türkçe Öğretmenliği bölümünde öğrenim görüyor olması ise manidardır.

Görüşme formunda katılımcılara üçüncü soru olarak "Osmanlı Türkçesi öğrenmenin avantajları var mıdır? Varsa nelerdir?" sorusu yöneltmiş ve Tablo 2'deki bulgulara ulaşılmıştır:

Tablo 2. Osmanlı Türkçesi Öğrenmenin Avantajları Hakkında Öğrenci Görüşleri

	Lise f	Üniversite f
Eski eserleri okumak açısından faydalıdır.	13	17
Osmanlı tarihiyle ilgili belgeleri okuyup anlayabilmek açısından faydalıdır.	9	12
Atalarımızın dilini anlamak açısından faydası vardır.	7	11
Tarihimizi öğrenmek açısından avantajları vardır.	2	5
Kelime hazinesini zenginleştirmek açısından avantajları vardır.	1	3
Türkçenin tarihî gelişimini öğrenmek açısından avantajları vardır.	0	2
Toplam	32	50

Tablo 2 yorumlandığında lise ve üniversite öğrencilerinin görüşlerinde bir paralelliğin olduğu ve her iki grubun da Osmanlı Türkçesi öğrenmeyi avantajlı bulduğu anlaşılmaktadır. Osmanlı Türkçesi bilmenin üstünlüğü, en çok, eski eserleri, arşiv belgelerini, Osmanlı fermanlarını okuyabilmekle ilişkilendirilmiştir. Bu durum üniversite öğrencilerinde daha yüksektir. Millî tarihe ışık tutma, kelime hazinesini zenginleştirme, Türkçenin tarihî gelişimini öğrenme gibi görüşlerin her iki grup öğrenci için de daha gerçekçi ve faydaya dönük kazanımlar olmasına rağmen sıklık değerlerinin düşük olduğu görülmektedir. Bu durum ise öğrencilerin faydacılıktan çok, popüler düşündüklerini işaret etmektedir.

Katılımcıların üçüncü soruya verdikleri cevaplar incelendiğinde üniversite öğrencilerinin cevaplarını çoğunlukla sebepleriyle birlikte ifade ettikleri; lise öğrencilerinin ise sadece "Avantajı vardır." demekle yetindikleri tespit edilmiştir.

Konuyla ilgili olarak üniversite öğrencileri K 20 ve K 32'nin görüşleri şu şekildedir:

Şu yönden avantajı var: İmparatorluk dili olan Osmanlı Türkçesi, Türkçenin hangi aşamalardan geçtiğini gösteriyor. Bu aşamaları öğrenebiliriz (K 20.)

Avantajı vardır. Osmanlı Türkçesinin söz varlığının bilinmesi bireyin kelime hazinesinin gelişmesini sağlayacaktır (K 32).

Lise öğrencileri K 99 ve K 72'nin görüşleri ise şu şekildedir:

Vardır. Çünkü Osmanlı 620 yıl hüküm sürmüş bir imparatorluk ve dedelerimiz bu dili kullanmış. Osmanlıca belgeleri bu sayede okuyabiliriz (K 99).

Olabilir. Eski bir eserle karşılaştığımızda okuyabiliriz (K 72).

Görüşme formunda katılımcılara "Osmanlı Türkçesi dersinde zorluk yaşıyor musunuz? Yaşıyorsanız bu zorluklar hakkında bilgi verir misiniz?" sorusu yöneltilmiş, alınan cevaplar analiz edilerek Tablo 3'te sunulmuştur.

Tablo 3. Öğrencilerin Osmanlı Türkçesi dersinde karşılaştıkları zorluklarla ilgili görüşleri

	Lise f	Üniversite f
Hayır, zorluk çekmiyorum.	26	10
Evet, zorluk çekiyorum.	24	40
Toplam	50	50
Yaşanan Zorluklar		
Yazmada zorluk çekiyorum.	12	18
Gramerde zorlanıyorum.	6	12
Okumada zorluk çekiyorum.	3	6
Anlamını bilmediğim kelimelerde zorluk çekiyorum.	3	4
Toplam	24	40

Tablo 3'te daha önceki bulgulara göre lise ve üniversite öğrencileri arasındaki fark göze çarpmaktadır. Üniversite öğrencilerinin bu derste daha çok zorlandığı, yaşadıkları güçlükler hakkında daha fazla fikir beyan ettikleri sıklık değerlerinden anlaşılmaktadır. Üniversite öğrencilerinin özellikle yazma ve gramerde zorlandıkları, okuma ve anlamını bilmedikleri kelimelerde her iki grubun da daha az güçlük yaşadıkları görülmektedir.

Katılımcılardan üniversite öğrencileri K 3, K 37 ve K 44'ün görüşleri şu şekildedir:

Osmanlı Türkçesini yazmada ve kalıpları öğrenmede oldukça zorluk yaşadım (K 3).

Kur'an alfabesiyle benzer olduğu için ben kendi adıma bir zorluk yaşamadım. Okumada genellikle problem yaşanmıyor; asıl sorun yazmada görülmüyor(K 37).

Yaşıyorum. Osmanlı Türkçesinin alfabesini, kurallarını ilk kez gördüğüm için öğrenmekte güçlük çektim. Özellikle vokallerin çok az kullanılması bana en çok sıkıntı veren konuydu (K 44).

Üniversite öğrencilerinin görüşlerine bakıldığında sorun kaynağının Osmanlı Türkçesiyle ilk kez karşılaşma olduğu anlaşılmaktadır. Daha önce Kuran-ı Kerim eğitimi alan öğrenciler bu dile her ne kadar yabancı olmadıklarını söyleseler de Osmanlı Türkçesinin belirli kurallardan oluşan bir dil olması gerçeğini değiştirmiyor. Hâlihazırda bu dersi alan lise öğrencileri üniversiteye geldiklerinde Osmanlı Türkçesi dersine daha hazır bir şekilde katılacaklardır. Fakat bu dersi daha önce hiç görmemiş öğrenciler üniversitede Osmanlı Türkçesiyle ilk kez karşılaştıklarında büyük bir ihtimalle zorlanacaklardır. Üniversite öğrencilerinin lise öğrencilerine göre Osmanlı Türkçesi dersinde daha çok zorlanmalarının ana kaynağının da bu olduğu düşünülebilir.

Katılımcılardan lise öğrencileri K 80 ve K 96'nın görüşleri şu şekildedir:

Hayır. Zaten Kur'an-ı Kerim'i okuyabiliyorum ve Arap harflerini biliyorum. Bu yüzden gayet kolaylıkla severek öğreniyorum (K 80).

Yaşıyorum. Hatta sadece ben değil, çoğu arkadaşım yaşıyor. Dersler de verimli olmuyor. Çünkü haftada iki saat yeterli değil. Seçmeli ders olduğu hâlde sınavı da var (K 96).

Görüşme formundaki sorulara verilen cevaplara ek olarak elde edilen bulgulardan 5 üniversite öğrencisi ile 4 lise öğrencisinin Osmanlı Türkçesinden yabancı bir dil olarak bahsettikleri anlaşılmıştır. Üniversite öğrencisi K 2 ve lise öğrencisi K 88' in konuyla ilgili ifadeleri şu şekildedir:

Hayır, zorluk çekmiyorum. Ek bir dil bilmek güzeldir(K 2).

Hayır, zorlanmıyorum. Öğrendiğim dil sayısı artıyor(K 88).

Lise ve üniversite öğrencilerinin Osmanlı Türkçesini yabancı bir dil olarak algılamaları aslında toplumsal bir vaka olarak da görülebilir. Ünlversal düzeydeki insanların konuya yaklaşımları bu şekilde iken halkın bakışının ne olabileceği tahmin edilebilir. Bu konunun ayrıca ele alınıp derinlemesine incelenmesi gerektiği göz önünde bulundurularak burada daha fazla ayrıntıya girilmemiştir.

Katılımcıların görüşme formunda kendilerine yöneltilen sorulara verdikleri cevaplar analiz edildikten sonra elde edilen bulgular ilgili literatür de göz önünde bulundurularak değerlendirilmiştir.

Sonuç ve Tartışma

Osmanlı Türkçesi dersi alan lise ve üniversite öğrencilerinin bu derse yönelik görüşlerinin incelenmesinin amaçlandığı bu araştırmada elde edilen bulgular değerlendirilmiş ve her iki grup öğrencinin de genellikle Osmanlı Türkçesine karşı olumlu görüşlere sahip olmalarına rağmen Osmanlı Türkçesinin günümüzde kullanılmamasından dolayı ikilemde kaldıkları görülmüştür. Lise öğrencilerinde daha fazla olmak üzere katılımcıların millî ve tarihî değerlerden hareketle Osmanlı Türkçesine -müspet yönde- hissî yaklaştıkları ancak bu dersin gereklilik ve avantajları söz konusu olduğunda tereddüt yaşadıkları tespit edilmiştir. Osmanlı Türkçesinin geleceğine etkisi hakkında her iki grup da çok yüzeysel cevaplar vermiş ve bazı kalıplaşmış ifadeler dışında gerçekçi yorumlar yapmamışlardır. Bütün bu sonuçlar öğrencilerin Osmanlı Türkçesine sempati duymakla birlikte bazı soru işaretlerine sahip olduklarını göstermektedir.

Türk dilinin tarihsel derinliğini ve zenginliğini kavrayamayan bir Türkçe öğretmeninden eğitim-öğretim görevini hakkıyla yerine getirmesi beklenemez (Çifçi, 2011). Oysa bu çalışmada Türkçe öğretmenliği bölümünde öğrenim gören üniversite öğrencilerinin ortaokul seviyesinde ders verecek olmalarından dolayı Osmanlı Türkçesine meslek hayatlarında ihtiyaç duymayacaklarını düşünerek mesafeli yaklaştıkları tespit edilmiş ve böylece bir öğretmenin sahip olması gereken donanımın girecekleri dersin içerik ve kazanımlarından ibaret olduğu yanlışına düştükleri anlaşılmıştır.

Lise ve üniversite öğrencilerinin görüşlerini belirtirken Osmanlı Türkçesinin Türk dilinin tarihî seyri içerisindeki önemine çok az vurgu yaptıkları ve bazı öğrencilerin bu

dersi genel kültür olarak gördükleri fark edilmiştir. Hatta bazı lise ve üniversite öğrencileri Osmanlı Türkçesinden yabancı bir dil olarak bahsetmişlerdir. Bu durum konuyla ilgili bilgi eksikliklerinin bulunduğu ve Osmanlı Türkçesinin ehemmiyetinin yeterince anlaşılmadığını düşündürmektedir.

Hem Üniversite hem de lise öğrencileri Osmanlı Türkçesini öğrenmeyi avantajlı bulmuş fakat bu avantajları ifade etmede zorlandıkları görülmüştür. Öğrencilerin "eski eserleri okuma" fikrini ön plana çıkarırken "kelime hazinesini zenginleştirme" gibi daha gerçekçi bir faydayı geri plana atmaları dikkat çekmektedir.

Kaya'nın (2013) tarih öğretmen adayları üzerinde yaptığı araştırmaya göre öğretmen adaylarının Osmanlıcaya ilgilerinin oluşumunda Osmanlıca'yı öğrenip öğrenememe ve bu dersin gerekliliğine inanıp inanmamanın önemli rol oynadığı anlaşılmıştır. Kaya'nın (2013) elde ettiği sonuçlarla bu araştırmanın sonuçları örtüşmektedir.

Araştırmadan elde edilen bulgulara göre hem lise hem de üniversite öğrencilerinin ifadelerinden yola çıkıldığında Osmanlı Türkçesi dersinde zorlanan öğrencilerin yaşadıkları bu güçlüğün derse karşı fikirlerini olumsuz etkilemektedir. Ayrıca söz konusu dersin gerek liselerdeki -seçmeli ders- saatleri gerekse Türkçe Öğretmenliği bölümlerindeki -zorunlu ders- saatleri öğrenciler tarafından yetersiz bulunmakta ve dersteki başarısızlık buna bağlanmaktadır.

Çifçi'ye (2011) göre Osmanlı Türkçesi dersinin kredisi oldukça yetersizdir. Haftada iki saatlik dersle birinci yarıyıl sadece çok temel kurallar öğrenilebilir; diğer temel yazım ve okuma kurallarının verilmesi (Arapça ve Farsça kelimelerin yazılışı gibi) kalan yarıyıldan zorlaşıyor; verilmesi teorik olarak mümkün olsa bile bu ders de bir süreç gerektirmektedir. Zaman içerisinde tekrarlarla pekiştirme sağlanmalıdır. Öğrenci Orta Türkçe, Eski Türk Edebiyatı, Yeni Türk Edebiyatı gibi dersleri Osmanlı Türkçesinin yardımıyla izleyebilecektir. Osmanlı Türkçesi dersinde yapılan hata, pek çok alan dersini de işlevsiz kılmaktadır.

Çalışkan'ın (2013) lise düzeyinde yaptığı araştırmada Osmanlı Türkçesi ders saatinin 10. sınıflarda artırılacağı ve yazmanın temel beceri olarak değil de okumayı destekleyici etkinlikler şeklinde ele alınırsa iki saatlik dersin yeterli olabileceği görüşü belirtilmiştir. Kaya ise (2013) -üniversitede- yazma uygulamalarına ağırlık verilmesi gerektiği kanaatindedir. Bu çalışmada elde edilen sonuçlardan bir diğeri de lise ve üniversite öğrencilerinin dersin zorluğu konusundaki görüş ayrılıklarıdır. Üniversite öğrencilerinin büyük çoğunluğu Osmanlı Türkçesi dersinde zorlandığını ifade ederken lise öğrencilerinin ancak bir kısmı böyle düşünmektedir. Osmanlıca yazma ve okumada zorlandıklarını belirten üniversite öğrencileri, benzer şikâyetleri olan lise öğrencilerinin yaklaşık üç katıdır. Bu görüş ayrılıklarının ortaya çıkmasında ise Osmanlı Türkçesi dersinin zorluk derecesinin lise ve üniversite düzeyinde farklılık arz etmesinin etkili olduğu düşünülebilir.

Kaynakça

Alkaya, E. (2002). Günay Karaağaç, Dil, tarih ve insan. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilgiler Dergisi*, 13(1), 441-450.

- Altheide, D. L. and Johnson, J. M. (2011). Reflections on interpretive adequacy in qualitative research. In N. K. Denzin, & Y. S. Lincoln (Eds.), *The SAGE handbook of qualitative research* (pp. 581-594). Thousand Oaks, CA: Sage.
- Altun, M. (2004). *Alfabe değişiminin tarihsel gelişimi üzerine bir değerlendirme*. Adapazarı : Sakarya Üniversitesi Rektörlüğü Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi Müdürlüğü.
- Çalışkan, N. (2013). Lise düzeyindeki Osmanlı Türkçesi dersi öğretim programının uygulanışına ilişkin öğrenci görüşlerine dayalı bir değerlendirme. *Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2(2), 329-343.
- Çifçi, M. (2011) Türkçe öğretmeni yetiştirme programı sorunu. *Turkish Studies*, 6 (1), 403-410.
- Demir, E. ve Kaya Erbatır, K. (2012) Ortaöğretim Osmanlı Türkçesi ders kitabı 10. sınıf. (1.Baskı), Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Develi, H. (2013). *Osmanlı Türkçesi grameri II*. (1.Baskı). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Gümüşkılıç, M. (2009). Türk dili ve edebiyatı bölümlerinde Osmanlı Türkçesi eğitimi. 1st International Symposium on Sustainable Development. June 9-10, 2009, Sarajevo, Bosnia and Herzegovina.
- İhsanoğlu, E. (Ed.) (1999). *Osmanlı medeniyeti tarihi*. C. 1. (1.Baskı). İstanbul: Feza Yayıncılık.
- Kaya, R. (2013). Tarih öğretmen adaylarının lisans eğitiminde Osmanlıca öğretiminin işlevselliği ile ilgili görüşleri. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 17 (2), 187-206.
- Kırkkılıç, H. A., Sevim O. ve Söylemez, Y. (2015). Akademisyenlerin bilimsel araştırma tutumlarının akademik etik değerler açısından incelenmesi. *Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 375-390 .
- MEB.(2011). SosyalbilimlerlisesiOsmanlıTürkçesidersi(10,11ve12.sınıflar)öğretimprogramı. <http://bizdosyalar.nevsehir.edu.tr/61f2fbc18fdd41a2ade82da6032095b9/sosyal-bilimler-lisesi-osmanli-turkcesi-dersi-10-11-ve-12.-siniflar-ogretim-programlari.pdf> adresinden 20.07.2016 tarihinde alınmıştır.
- MEB. Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı. (2014). Ortaöğretim haftalık ders çizelgeleri. <http://ttkb.meb.gov.tr/www/haftalik-ders-cizelgeleri/kategori/7> adresinden 20.07.2016 tarihinde alınmıştır.
- Özkan, B. (2012). Türkçe öğretmeni adaylarının alan bilgisi derslerinin işlevselliği ile derslerin içerik, materyal ve teorik uygulama dağılımlarının yeterliğine yönelik tutumlarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 12(1), 387-404.
- Özkan, B. ve Şahbaz, N. M. (2011). Türkçe öğretmen adaylarının alan derslerinin işlevselliğine yönelik görüşleri. *Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 1 (1), 32-43.